Ч. 157 (12.523). Львів, субота 19. липня 1930. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. — Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 27·50 „ Річно 55·00 „ ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол. Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Політична диференціяція.

(Від нашого кореспондента.)

Луцьк, 12. липня 1930 р.

I.

В українському громадянстві на Волині сліпні в останньому часі деякі здвиги. Вони, наче зрушення ледів на весні, відбуваються з тріском, прикрим скрипом, тертям і нарешті з повінню — поголосок, спліток і ґазетних відгуків.

Пересунення в громадських масах як одиниць, так і цілих відломів викликають між людьми конфлікти, які мусять бути чимсь оправдані. Звичайно, коли це буває на верхах, висовуються якісь засадничі причини, а коли на низах — найчастіше персональні мотиви.

Люди, що не здають собі справи з громадських здвигів і терть, найчастіше пояснюють ці явища причинами особистого характеру. Мовляв, X посварився з У і пішов в інший бік.

Здвиги, які тепер спостерігаємо на Волині, далеко не є наслідком персональних суперечок між поодинокими особами. Навпаки, є конечністю певних історично-суспільних процесів, що від довших часів відбуваються в українському національному орґанізмі.

II.

В нашому історично-суспільному житті від віків бореться два принципи. Перший з них характеризується словами пісні: **„Де згода в семействі“**, другий — козацьким запитом новикам: **„Како віруєши?“**.

Для гоголівського Тараса Бульби міродайним був другий принцип. В його родині не могло бути згоди, коли Андрій зрадив свій нарід. Неможливо уявити собі, щоби Бульба після тої зради заспівав: „Де згода в семействі“ і залишив при собі обох синів укупі. Ще важче припустити, щоб він сподівався від подібної „згоди“ якоїбудь користи. Другий приклад відношення до подібної „згоди“ дає історія Волині. Кн. Константин Острожський рідного сина Януша увязнив, жертвуючи згодою свого семейства для вищого добра.

Для „просвітян“ передвоєнної романтичної доби принцип „згоди в семействі“ був миліший, а може й практичніший від політично-суспільних переконань, бо вони вели до неминучої диференціяції і розбиття романтичної єдности. Тому ця згода, як продукт тогочасного національного романтизму обєднувала все, що лише можна було зібрати докупи. Своєрідний це був романтизм! Виріс він на нашому хуторянському городику, де повійка оплітає соняшника, а лопух великодушно прикриває красольку.

І цей романтизм дожив до наших днів, прикриваючись вилинялим гаслом: „Де згода в семействі“. Ріжниця між добою нашого хуторянського романтизму й сучасністю та, що він дістався в спадщину особливій породі людей, що звуться під цей час „безпартійними“.

III

Наші безпартійні це цілковито інша порода людей, яка нічого спільного не має з безпартійними інших народів Заходу. Там безпартійні лише не беруть активної участи у партійному життю, але „вірую“, себто світогляд, переконання, симпатії до тої чи іншої партійно-політичної ідеольоґії вони всеж мають. Цю ідеольоґічну спорідненість з людьми активної політики вони виявляють у громадському й політичному життю, схиляючись у бік найближчого їм угрупування і підтримуючи його всіма силами й засобами, як нпр. при виборах.

Цілковито інший тип нашого безпартійця. Він уважає за особливу свою чесноту те, що стоїть поза істнуючими світоглядами, ідеольоґіями і програмами. На питання: „Які ваші переконання?“ дає одну лише відповідь: „Я безпартійний“. **Він не має переконань.** Навіть більше: не хоче їх мати, тікає від них, боїться їх.

І ця людина без політично-суспільного хребта одержала на Волині ореол святости й вищости. Часто навіть доводиться чути: „Це свята людина (факт), ні з ким не свариться“. На ділі це значить: нічого не протиставить людям певних переконань і не бореться з ними на ідеольоґічному ґрунті, бо не має за що боротися. Опінія „безпартійний“ згодом стала найкращою посвідкою, в роді лікарської посвідки: „здоровий, незаражений“. Безпартійні стали безгрішними, бо не мали проти чого грішити: не мали жадних заповідей. Християнин може згрішити, бо має приписи моралі, комуніст може впасти в „ухил“, націоналіст може стати зрадником, коли розминеться з ідеольоґією і метою своєї орґанізації. Але безпартієць — ніколи! А через те, що він ніколи не „грішив“, то мав право всіх критикувати, дивитися з погордою на людей певних переконань, як на розбивачів „згоди в семействі“, осуджувати їх, навіть ненавидіти й лаяти...

Але безпартійні з бігом часу вийшли з рямок „семейства“ на ширшу арену. Чому-ж не спробувати стати народніми провідниками? Для цього вони приняли фільософію безсмертної селянки Руданського: „Треба всюди приятеля мати“.

І безпартійні зробили це в нас чудово.

Вони могли одночасно сидіти між кількома партіями. Могли товаришувати з одними, а влізти на листу до других. Могли бути „з дзяда прадзяда“ поляком, а з бабки-прабабки українцем. Могли бути в добрих відносинах з націоналістами й носити в кишені більшовицький пашпорт. Та й чого вони не могли одночасно робити!

Ще один привілей безпартійного: йому все вільно! Йому вільно одночасно заходити до хрунів, підтримувати соціялістів, стискати руку націоналістам, цікавитися церковним рухом і накладати безбожниками і т. д. Та найголовніше не брати участи в громадській роботі. По-перше, безпартійний вільна людина і ніхто не сміє його змушувати, по-друге там „гризуться“, а він за згоду, по-третє...він любить оспівані мир і тишину, а в перекладі на сучасну мову — особистий спокій.

Одно лише горячо запевнює безпартійний: що він „націоналіст“. Одночасно одно найрішучіше заперечує: усякий натяк на поголоску, що він належить до партії!

IV.

Та на все приходить кінець.

Саме в цьому й полягає згаданий на початку здвиг, що принцип „згода в семействі“ починає поволі замирати, доживши до своєї природньої осени й уступаючи місце політичній диференціяції. Щораз частіше почало бреніти над Волинською тихою стороною немиле для безпартійних запитання: „Како віруєш“, порушуючи „згоду в семействі“.

Перших, як вони не пручалися, як не називали себе „стопроцентовими українцями“, вимальовано на чорно — це волинських хрунів. Ніяк вони не хотіли приняти цього кольору. Але фарба всеж таки пристала.

Другими були сельроби, з яких поодинокі провідники довго не хотіли помалюватися на червоно — в інтернаціональний кольор, теж називали себе „націоналістами“.

Підчас останніх виборів прийшла черга на останню найбільшу групу „безпартійних-націоналістів“. Частина їх мусіла здекляруватися, як соціялісти-радикали. Теж пручалися, відкидали назву соціялістів, писали навіть простування, що вони безпартійні. Та врешті помалювалися в дві краски червону й жовто-блакитну.

Залишилася ще частина інтеліґенції, що доспівує „де згода в семействі“. Але й на неї приходить кінець.

Цьому процесові помогло саме життя, а зокрема — вибори до сойму й сенату. Вперше в ц. 1930 р. ми мали партійні листи (хоча і старі нумери стояли на них): 18 йшла під виразним прапором УНДО, 22 під прапором соціялістичним, 36 під радянським. Кожний, хто йшов на вибори мусів відшукати в душі симпатію до тої чи іншої ідеольоґії і принаймні перед самим собою здекляруватися.

„Чорні — згідно з наказом влади — до виборів не пішли. А інші, за малими вимками, таки здеклярувалися: голосували або на УНДО, або на радикалів чи сельробів.

Цікаво, що життя висунуло принцип політичного вірування вже у громадських організаціях. На останніх виборах до ради луцької „Просвіти“ вже не було безпартійних кандидатів на кермуючі ролі — голову й заступників. Були лише партійні кандидатури: радикалів, УНДО й сельробів. Принцип політичної віри вже потроху зазначив себе й на останніх виборах до ґмінних рад. Правда — в малій мірі, але початок зроблено й тут.

Отак-то доживають свого віку рештки визнавців романтичного просвітянства, вихованих на пісні про згоду в семействі.

V.

Добре це, чи зле?

Є такі, що страшенно боліють душею, бачучи це „національне розбиття“. Але де є культурний розвиток, там є і диференціяція. Значно лекше жити і працювати з людьми здеклярованими й виробленими, з людьми, що нарешті пішли на співпрацю з якоюсь орґанізацією. Принаймні знаєш, з ким маєш до діла.

Люди, що мають якісь переконання, завжди в разі загально-національної небезпеки можуть порозумітися і піти на компроміс. Але це буде вже не в імя особистих інтересів, як це було в 1928 році, а в імя якоїсь дійсної вищої користи для нації.

На закінчення можна одно сказати. Період отаманії „безпартійців“ на наших землях минув безповоротно. Роки 1922 і 1928 ніколи вже не повторяться і безпартійних лист уже більше не буде. Минули роки ґеґемонії політичних „безвірних“ і в наших орґанізаціях. Починаємо жити згідно з принципами европейського громадського життя. Що-правда: лише починаємо...

В. Островський.

Конґрес міжпарлямент. унії.

Дня 16. ц. м. в королівській галерії палати
льордів відбулось урочисте відкриття конгре-
су міжпарляментарної унії. В конгресі бере у-
часть 500 представників 31 парляментів, між ни-
ми 12 жінок. Міністр Гендерсон витаючи деле-
ґатів, заявив, що завданням конгресу є осягну-
ти зближення між народами і закріплення мира
в Европі. В склад делеґації входять міністри та
посли ріжних держав. Як відомо в цьому кон-
ґресі бере участь і українська делеґація у скла-
ді голови української репрезентації д-ра Дмитра
Левицького, пос. Мілени Рудницької, о. прал.
Куницького, пос. Луцького і пос. Блажкевича.
Згідно з останніми відомостями з Льондону,
після промови Біссона предсідником конгресу
вибрано голову англійської секції князя Савтер-
ленда. Предметом нарад будуть справи панев-
ропейської федерації, господарчої кризи в Ев-
ропі, роззброєння, справа заворушень в Китаю,
Індії, положення й розвиток парляментаризму
в Европі і т. д. Справу національних меншин
реферуватиме представник Швайцарії Штудер.

Австрія дістала позичку.

„Н. В. Журналь“ подає, що дня 15. ц. м. Австрія дістала 25. міліонів долярів позички. Відповідні акти підписано в Ню Йорку тогож дня.

Повстання курдів зліквідоване.

Турецьке військове командування опублікувало офіціяльний комунікат про повну ліквідацію повстання курдів. Турецькі війська розбили повстанчі війська під Араратом, взяли половину в полон, а друга частина перейшла кордони Персії.

НА СХІДНІ ТЕМИ.

Туреччина.

Ліквідація 7-літніх спорів з Грецією. — Боротьба Італії за впливи на Близькому Сході. — Сітка договорів між Туреччиною, Грецією й Італією. — Відгук вовнішньої стабілізації у внутрішньому господарському житті. — Турецький емісійний Банк. — Американська позичка.

Минулий місяць приніс Туреччині кілька поважніших подій, які були наслідками змагань турецького уряду з тяжкою економічною крізою.

Підписання й ратифікація грецько-турецької умови про припинення примусового виселення та викупу землі чужих громадян, орґанізація емісійного банку, як рівнож виарендування запалчаного монополю шведському трестові, — все це спроби направлення лихої економічної ситуації.

Грецько-турецька умова, ратифікована переважаючою більшістю голосів ангорського парляменту, (189 голосів проти 15, при 2 невтральних) була підписана 10 червня ц. р. з метою ліквідувати всі непорозуміння, котрі повстали поміж цими державами після умови 1930 року в Льозанні.

Непорозуміння ці оберталися головно довкола справи руху населення й були причиною великих трудноців. Переговори, які тяглися 7 літ і були перериванї кілька разів з загрозою остаточного зірвання, завершилися умовою, яка реґулює справи грошевих відшкодувань для грецьких громадян, виселених з Туреччини, і турків, виселених з західньої Тракії.

Дикі методи виселювання мирного населення й повсталі з цього конфлікти постійно тримали в напруженню політичну ситуацію на Близькому Сході й Балканах, загрожуючи перейти у новий збройний конфлікт.

Поза Грецією і Туреччиною найбільше італійська дипльоматія відчувала непевність та нестабілізованість відносин на Близькому Сході. Вона це, Італія, за останні роки намагається там стати найбільше впливовим чинником. Для досягнення цього, з 1928 року Італія розпочала новий курс політики у відношенні до Туреччини й Греції. Раніше італійський уряд виявляв тенденцію накидання впливів в Анатолії, пізніше тактика італійців змінилася, взаємини з турками ставали навіть прнятельськими та сердечними. Причиною цього був факт: 1) рішучого спротиву Туреччини проти спроб Італії кольонізувати турецькі території, 2) зрозуміння в Італії правди, що італійська експанзія на Близькому Сході могла би поважно потерпіти на конфлікті з Туреччиною, 3) італьо-французька ривалізація в басейні Середземного Моря та в деяких кольоніях, зокрема в Тунісі, допровадила італійців до шукання нових впливів в Сирії, яка є під французьким мандатом, і 4) зрозуміння, що приязні відносини з Туреччиною є передумовою скріплення впливів італійської політики на Балканах.

Отже римський уряд розпочає в 1928 році акцію закріплення італійсько-грецько-турецької згоди шляхом підписання трактатів приязни й арбітражу з одної сторони поміж Італією й Грецією та Італією і Туреччиною, з другої — поміж Туреччиною і Грецією.

Поскільки перші два трактати вдалося досить швидко підписати, остільки орґанізація останнього зустрілася з великими трудноцами, які повстали на ґрунті цілої низки спірних питань і неупорядкованих справ від світової й грецько-турецької війни.

Тепер, коли всі ці спірні питання вже полагоджені свіжою умовою, має наступити в короткому часі підписання кольонізаційної, консулярної й торговельної конвенції та умови про обмеження морського зброєння на підставі паритету, — нарешті пакту приязни та арбітражу.

Хоча остання умова з 10. червня має велике значіння для стабілізації політичних відносин на Близькому Сході і є, так мовити, успіхом закордонної італійської політики, вона має теж велике значіння для внутрішнього економічного скріплення Нової Туреччини, яка має більшу свободу рухів для реформ у сфері аґрарній і торговельній.

Справа затвердження емісійного банку (Центральний Банк Турецької Республики), має велике значіння у справі оздоровлення істнуючих фінансових відносин, передовсім стабілізації курсу турецького фунта, вартість якого була дуже непевна, не вважаючи на постійну інтервенцію уряду на біржі.

Банк буде мати 25 міліонів турецьких фунтів закладового капіталу, що при теперішньому обігу 158.748.563 тур. фунтів, створить 15 проц. покриття. Буде він акційним товариством, в якому держава має запевнений уділ. Банкові надається право емісії банкнотів протягом 50 літ. Банкноти будуть випускатися у чотирьох серіях, з котрих кожна відповідатиме субскрипційній ґрупі: серія А — участь уряду, серія Б — участь турецьких банків, серія Ц — участь закордонного капіталу й серія Д — участь турецьких громадян.

Вартість нової монетарної одиниці має бути окреслена пізніше, після порозуміння з окремою радою, що завідує старими державними закордонними боргами. Для заснування державних резерв турецький уряд переказує банкові всі фонди й дорогоцінности, які має в своїому розпорядженні як наприклад: золоті монети й штаби золота, котрі находяться в окремих провінціях, (віляєтах), в міських касах і інших державних інституціях.

Майже одночасно з затвердженням статуту банку дійшло до підписання умови з консорціум „Емерікан Мач Корпорейшен", за яким стоїть відомий шведський трест сірникового короля Крайґлера. На підставі умови, Туреччина віддала в аренду свій монополь сірників на 25 літ, за річну оплату 1.850.000 американських долярів. На рахунок арендної оплати турецький уряд дістав позички 10 міліонів долярів. Консорція обовязана збудувати протягом двох літ фабрику сірників в Стамбульському віляеті.

Умова ця приносить Туреччині великі матеріяльні користи. Крім здобуття великих грошових сум, так потрібних для краю з огляду на економічну крізу та творення банку, Туреччина придбає в короткому часі фабрику сірників, які дотепер купувала в Швеції або в СРСР.

У підсумку можна ствердити факт, що в літі 1930 р. Туреччина входить у новий період свого державного розвитку. **Л. Л.**

Велика година німецького парляменту.

Дня 15. ц. м. на засіданні німецького парляменту промовляв канцлер Брінінґ. Він сказав: „Німецький нарід жде від нас рішучих кроків. Над нашою державою зависла важка атмосфера, почуття непевности, яке спиняє всяку роботу. Уряд має важні завдання. Справа йде не про якусь хвилеву скомплікованість явищ, але про повну зміну структури нашого життя, про повну революцію у нашому господарстві. Ми не маємо причин до безнадійного песимізму, але мусимо шукати шляхів до кращого. Справа поліпшення фінансів, безробіття, допомога для східних провінцій, всі ці проблеми не будуть вирішені, коли не вирівняємо дефіциту. До осені ми мусимо перевести реформу фінансів, але це нам не вдасться, якщо наша парляментарна більшість що-місяця змінятиме свої пляни відносно фінансової політики. Ми мусимо скріпити контролю над фінансовим життям провінції і збільшити відповідальність. Для німецького парляменту настала велика година: коли цю годину використаємо, ми охоронимо демократію і парляментаризм, і то більше зробимо за цю годину, як за всі попередні роки. В інтересі демократії ми мусимо вжити всіх засобів, щоби покрити дефіцит та полагодити пекучі справи".

Соціялдем. посол Кайль відповів, що уряд Брінінґа находиться в сліпій вулиці, з якої можна вийти тільки назад. Промовець заявив, що колиб уряд зробив ужиток із 48 § та завів диктатуру, то соціялдемократи виступиб до безоглядної боротьби проти уряду. Промовляв також посол, німецький націонал д-р Оберфорен.

Більшовики цькують проти Фінляндії.

Дня 16. ц. м. у Ленінграді відбулась військова парада з нагоди передачі 3 воєнних літаків червоній армії. На урочистість більшовики пригнали силою 5.000 фінляндців із Карелії, які маніфестували на вулицях, несучи таблиці із написами: „Геть фінляндських фашистів! Хай живе радянська Фінляндія"! На урочистостях виголошувано промови проти націоналістичного руху в Фінляндії.

С. ГАЙДУЧОК.

Уривок з мандрівки.

„Ой заберу діти в торбу, піду на мандрівку", кажеться в пісні. Та ми понабирали не в торби, а в наплечники по 16 кг. ріжного краму, потрібного мандрівникові, і пустилися в минулорічному липні на 20 день Карпатами.

Сидием сиділи ми в мисливській колибі між Щавною і Ховмом півтора дня і дві ночі, а там вже і зсунулися в долину Свічі. Точно вийшли на полудневo-західний край Людвиківки та сконстатували, що і між німцями обовязково жид держить торговлю.

За двірцем пошукуємо за молоком і нагло стаю стовпом. Своїм окулярам не вірю. — Чи я знов попав в Альпи? Яж їх прокляв в 1917 р. Поправляю окуляри — ні я в Карпатах. Ось на ліво Пусташок — верх, — але передімною старенький гаєвий в альпейській блюзі.

І як він сюди дістався?

Розбалакуємося. Тому 60 літ молодим парубком з Маріяцель попав у службу до Гредлів у Скольщині, а там вже провів майже ціле життя в Карпатах. Ношу собі з Альп спровадив, бо вона одна нагадує йому батьківщину. Знав і по українськи говорити та призабув. Своїм діялектом таки добре чеше, немов би повну губу клюсок мав.

Пращаємося і йдемо дальше здовж Свічі до потока Правич, бо ще того дня хочемо дістатися на Ілемське Яйце. Вже друга година сполудня.

Свіжа біжить напроти нас і скорочує нам час дороги. Тягнеться срібною лентою, шумливо розбивається об скелі, скаче збиточницею по низьких порогах. А над нами в постріпаних хмарах загадково бовваніють Пусташок Гургулят, Багонка.

На цій останній, як кажуть, мала медведиця заложити для своєї дітвори школу життя. Привчає до боротьби за істнування. Вчить дітей лазити по деревах, збирати кору і т. д. А що там котресь із її дітвори гупне собою вниз до землі — трудно. Інстинктовно розуміє, що в життю ще більші несподіванки бувають.

А нам так любо йдеться. Природа бальзамом ділає на змучені нерви, вливає повен вдовілля спокій в душу. Покинули нас всі турботи і злоби дня. Смішними видаються вони в порівнанні з тим спокоєм, повагою і величчю природи, яку бачите.

І не счулися ми, як опинилися перед гаївкою над Правичем. Досвідною рукою — пізнати відразу австрійську, військову школу — рисує нам пан Біланчин ловецьку стежку на Ілемське Яйце, далеко вигіднішу від тої здовж Правича.

Не відстрашує нас мрачна погода і вже „вінduємося" серпентиною в гору. Праворуч проблискує сріблом Свіча, по деревах скачуть чорні, карпатські вивірки і цікаво нам приглядаються. Впадаємо за яку годину в свіжий буковий зруб.

Що хвиля переправи через звалені буки і стріча з двома робітниками. А десь там в долині чути характеристичні оклики. Знак, що зсувають кльоци вниз.

Оба робітники гуцули з Космача. Є їх ціла „партія". Нас мають за інжінерів, бо хтож би інший лазив лісами і „прахти кував"?

Входимо в молодий кільканадцятьлітній зруб. Паде вогка мряка й ми сідаємо відпочивати. Розпалюю вогонь і кидаю думку оставати на місці, хоча щойно четверта година зполудня. Мого пляну не приймають, тож ідемо дальше вгору. Відчуваю, що жде нас несподіванка, але тим ліпше — буде більше пригод.

Небавком мряка перемінюється в легкий дощик, а там знова мряка; йдемо вперто дальше через поляни, зруби. З високої трави мокріють капчурі; далі вода зачинає спливати в черевики. Починає з них зринати найбільш неприємне почуття для мандрівника. Що хвиля минаємо пообдирані з кори смереки. Жартуємо, що це медведі їх лупили тай нас таке чекає.

Вкінці стежка губиться у викротах, що залягли столітніми смереками хребет. Він-же веде чимраз вище. Буря звалила дерева всуміш; імпровізуємо собі годину німецької руханки на приладах. Помагаємо собі приніжками, всідами верхом, перескоками а то й перелазами сподом.

Дощ зачинає січи чимраз густіший, вітер зірвався, а ми пнемося ще вище. Вже й цекоти під ногами, попадає косодеревина, а дальше двадцяти кроків нічого не видно.

Година 6 вечором — нема ради — рішаю постій і ночівлю. Не дуже воно подобається і наш правник іде шукати за колибою, думаючи, що боротьбу з природою удасться виграти правничим викрутом. — Колиби жадної нема на яких 3 години ходу перед нами.

Ломимо фою на нічліг. Тимчасом зовсім темніє. Наглю до роботи і поспіху. Збираємо сухе галуззя і безвислідно розпалюємо три рази вогонь.

Вітер його зносить, дощ заливає. Сяк так заслонюємо під смерекою ніби схоронище, на верх накидаємо плащі, обгортаємося в коци й горнемося до смереки на мокрій землі.

Вітер, що дме від Аршиць, скаженіє і гне смереки до половини, от-от наша трісне. А довкруги непроглядна темінь, пронизливе зимно і все на нас мокре до власної шкіри. Щастя, що вона непромокальна! Стає на душі „омкно". Перекидаю в думках всі прикрі спомини і ті з війни, але так самітно й тяжко не приходилося бороти з природою. Хоча ранком вставалося зпід верстви снігу на Магурі біля Рaxвaлду, а під Лемерле в Тиролі спалося два тижні на голій

До ювилею Т-ва „Взаїмна Поміч Українського Вчительства“

Промова посла Дм. Великановича на закінчення Ювилейної Академії „ВПУУ“ дня 7. VII. 1930.

Мені припала честь закінчити нинішню Святочну Академію. У першій мірі почуваюся до милого обовязку зложити подяку всім тим, що причинилися до звеличання нашого свята.

Дякую всім нашим і чужим установам, а також представникам преси, що виявили так багато зрозуміння й солідарности в нашій культурній праці. Дякую тим громадянам, що загостили на наше свято й дали нам пізнати, що українське учительство не є само, а навпаки, що воно окружене дбайливою опікою й симпатією всього нашого громадянства.

Нехай мені буде вільно з цього місця подякувати цілій українській суспільності в краю, яка звеличує своєю участю ювилейне свято Окружних Відділів ВПУВ по повітах до тієї міри, що наше свято стає нераз загально-національним святом.

Дякую всім тим товаришам і товаришкам, які через 25 літ стояли при організації, як ті воїни у боевих окопах і нераз з тяжким трудом, а то й особистими жертвами складали свою цеголку для великої будівлі, під яку наріжний камінь кладемо тепер.

Дальше хочу поділитись деякими помічен-нями з нагоди нинішнього ювилею. Ми, як добрий господар, стаємо до підсумків своєї праці за час 25 літ. З цим рахунком стоїмо не тільки перед своїми членами, але й перед цілою українською громадою.

Вже промова шановного голови нашої організації, а також історія Т-ва ВПУВ, виголошена тов. Юшишиним та історія Окружних Відділів на повітових ювилейних обходах дали нам картину нашої діяльности у цілости. Я бажаю тільки звернути увагу, що праці, яку ми білянсово оголошуємо, не можемо вважати ніяким закінченням! Предложеного нам білянсу за 25 літ не можна навіть назвати хочби найскромнішим звокругленням праці учителя українця.

Перед 3. днями з нагоди зїзду польського учительства в Кракові по всіх польських часописах було писано товстими буквами: „Доля народу в руках учителя“. — І нема між нами ні одного члена організації, який при білянсі праці, не мав би на оці цеї відповідальної місії. Як організація в цілому, так і всі члени поодиноко свої національні обовязки вповні розуміють.

Вправді наша організація створена на те, щоби нести своїм членам матеріяльну допомогу, але рівночасно створена і на те, щоби в ній виховався „український“ учитель. Цей учитель знає, що він перебирає найдорожчий скарб, який має кожний батько-матір — дитину і що якраз учитель душу цеї дитини може ошліфувати як найцінніший брилянт, або — зовсім зломити. Нині йде боротьба за виховання в цілому світі і тому не буде пересадою, коли скажу, що нинішню добу можна назвати добою боротьби за школу й учителя. Ворогом мусить бути той, хто позбавляє народ школи й рідного учителя. — Найближчим другом стане той, хто виявить зрозуміння для нас на цій найважнішій культурній ділянці.

З черги хочу ще звернути увагу товаришок і товаришів, що наш ювилей не є закінченням якоїсь доби, а є тільки поглибленням важкої праці. Кожний член є також обовязаний вглянути в себе і запитати свою совість про минуле. Мені, як учителеві, при таких підсумках насуваються принціпи, голошені великими мислителями з ріжних часів, а саме: ідея учительських чеснот, ідея праці, ідея підприємчивости. Вже в давній-давнині, в старинних Атенах Плятон ставив такі вимоги до учителя: „Найвищим завданням доброго виховання дитини повинно бути виховання патріота“.

Він так стверджував, бо кожний учитель мусить бути благородною людиною, бо „учительське звання, це найблагородніше зпоміж благородних“.

Нема найменшого сумніву, що кличі Плятона не стратили нічого зі своєї актуальности. Якби наш учитель сповнив перший плятонівський заповіт і виховав дитину-українця на патріота, тоді сповнив би все!

Ідею праці знова гарно нам очеркують два поважні письменники минулого століття, а то наш товариш Грінченко і француз Еміль Золя. Вони оба стверджують, що праця — це єдиний закон і регулятор світу. Законом праці сильніші змушують слабших. Цей закон хоронить народи від розкладу і упадку. Нехайже ні один член нашої організації не змарнує ані хвилини свого життя, нехай працею виповнить весь свій вік, — бо тоді силою факту він **заправить до праці своїх учнів** — а посередно й цілу суспільність!

Як хочемо рятувати наш нарід від занепаду, то вчім його працювати, щоби мали в житті повне приноровлення слова Грінченка: „Праця едина з неволі нас вирве“.

Розвязку девізи про працю дає нам геніяльний працьовник нинішніх днів — американець Форд. Він стверджує, що „**дух підприємчивости**“ робить націю сильною економічно й шанованою політично.

Тому для кожного повинен бути рішаючим клич: „експанзія“. Цим кличем притягаємо нарід до праці, будимо в ньому енергію. Нам отже з нинішним святом треба собі скласти постанову „найзавзятішої праці“.

Не чекаймо на чужу милостиню, а виковуймо собі долю власними силами — і в цьому дусі ховаймо молоде покоління, в цьому дусі ведім працю в організації!

Гуртуймо всі найкращі свої сили в Т-ві ВПУУ — а слабих і безхарактерних оставляймо поза межами нашої прекрасної палати, поза порогами Нинішнього Ювилята!

На найближче чвертьстоліття кидаю між Вас, Товариші і Товаришки, заклик цього-ж таки Форда: „Встань і борись“!

Карло II. обіцює.

З Букарешту подають, що Карло II. поручив урядові приспішити роботу для виготовлення статуту, яким малиб бути вирішені справи національних меншин у Румунії. Виготовлення повірено державному підсекретареві Поппові, як знавцеві справ національних меншин. Карло II думає, що національні меншини в Румунії малиб дістати такі права, як в ЧСР. Побачимо.

Боротьба з комунізмом у Фінляндії.

Боротьба з комунізмом у Фінляндії не вгаває: У Гельсінгфорсі „ляпівці“ нападають на вулицях на комуністів, роздягають їх силою до нага і так пускають на посміховище іти через місто. На одну комуністичну редакцію „ляпівці“ виконали напад, вивезли редактора на близький остров і там збили його так, що він поранений і окривавлений опинився в лічниці. Боротьба з комунізмом має релігійно-національний характер і „ляпівці“ бачуть у комуністах ворогів релігії та наймитів Росії, яку Фінляндія ненавидить.

Актори проти жидів.

(АТЕ). „Кр. Газета“ пише про антисемітизм у державних театрах у Ленінграді. Артисти та робітники проголосили бойкот театральних працівників-жидів і заповіли боротьбу проти напливу жидів до театрів. Влада потягла до судової відповідальности дві артистки ленінградської опери за слова „жидівська комуна“.

землі в дощі і зливі, то тамте виглядає забавкою супроти нинішніх обставин.

Там була нас людська маса — тут нас тільки трійка, оставлена на себе самих. Далеко від людських садиб. Здаю собі справу з того, що передовсім нервами мусимо видержати, а то за 10 годин може бути катастрофа і жде нас доля італійської виправи на бігун.

Руки з зимна дрожать, як в делірiюм тременс, але „не даюсь“.

Довгенько вони мотаються коло наплечника, а всеж витягають свічку; ставлю в заглубині під корчем і свічу.

„Варимо чай!“ — кажу до сопутників, які спустили зовсім з тону, переконавшися, що все набуте знання в школі й на університеті в такому положенні на ніщо не пригодилося.

Збирають з заглубин в плащах дощівку в ідунки і починає спіртова машинка шипіти.

„Чай перша кляса“! — кидає Ромко. — „Я в мами такого доброго в житті не пив“. Байдуже, що той чай без цукру, а змісту не розібрав би ніодин хемік.

Найважніше, що горячий! Одначе ніхто з них двоє не має відваги розвязати наплечника, тому я ризикую. Ділюсь хлібом і ементалером. Їм однаково обережність не помогла. І в завязаних наплечниках все, що не було в бляшанках, позамокало, навіть векслеве право нашого правника, — яке думав на мандрівці студіювати.

Дощ шумить — не вгаває. Коби якнайскорше до сходу сонця.

За пять мінут спорожніла пляшка коняку. Голов нам не запоморочила, а якось стає нам зносніше. До того машинка шипить і гріє все свіжий чай.

Не так за себе побоююсь, як за товаришів. Прецінь Ромкова мама боялася, щоби не попав медведеві в зуби, а батько казав „хай йде, досвід йому придасться, хочби для війська. Буде знати, що сам варта“.

Правник постогнує, бо присів на корінь ялиці і жаден параграф на це не помагає. З зимна годі задрімати. Видається, що ніколи в життю чоловікові не було тепло, хоча в четверо тепер скорчився.

Памятаю, що психічний стан це головне і пробую „бавити“ товариство жартами, з яких ніхто не сміється. Час довжиться подільськими верствами. Тими з гаком.

І чого нам захотілося під той Ілемський „запорток“? — розумуємо. Воно нічо не помагає, а щойно 11. год. вечора.

Умовлюємося голосно з правником, що першого Ромка зїмо, бо він найтовстіший.

А мною цілим трясе, як в епілепсії. Вже і чай не помагає. Мабуть Кнайп такої курації ніколи в житті не передбачував.

Нарешті-нарешті сіріє. На годиннику 3 година ранку — а дощ січе і січе.

„Вертаймо“ — наглить правник.

Вертати буду, але скорше як в 4. годині не рушуся. Хочу все добре бачити — відповідаю.

А там встаємо. Один другого підтримує і держиться ялиці, як малим рідної мами. Інстинктовно робимо всі три руханку на висоті 1800 м. в 4. год. зранку. Це трохи нас оживляє. Вдягаємо мокру наверхню одіж. — В черевиках по два ведра води, наплечники тяжать гарматніми щитами і пригинають нас до палиць.

Вертаємо вниз на Правич. Приспішений крок — нам зовсім тепло. Не почуваємо жадної втоми. Нас підганяє гадка — чимшвидше бути в гаївці над Правичем. За дві години ми там.

І тут нам пішло напоперек. Правич напух водою, несе деревину, а кладку давно зірвав. Його не перескочиш, ні перелетиш, а голосним став, що і я його не можу перекричати. Зліва репетує собі також Свіча і несе ковбки немов соломку.

В напів розваленій колибі розпалюємо вогонь та ходимо як Адам у раю, бо все сушимо. Хоча як було нам мокро, то дальше пємо чай. Сушимо все пів дня на те, щоби його мокрим цілий тиждень носити, поки не скінчиш сушити на Соколі в пластовім таборі. Зате все так гарно завудилося, що Чмола пластовим носом на таборі занюхав в мене повний наплечник вудженини.

Невимовну радість справив нам наш правник. Спік один черевик. Кепкуємо з нього, як розтинає, бо нога, ані руш не хоче до черевика влізти.

„Та завіщо його ріжете? Він вам нічого не винен“ — злобно посміхаємося.

А там вгорі над нами трошки засиніло і під вечір опинюємося в Людвиківці. Довідуємося, що вже залізничка завмерла, бо мости пішли шкереберть. В дальшій мандрівці переконалися ми, що неаби-яку зливу ми перебули! Це була торічна злива, що від Мізуня по Косів зірвала всі мости, попереверртала дороги, примусила неодного тижнями сидіти невільником.

Встаємо другого дня виспавшися солодко. Хоча мінлива погода, свойого не даруємо і знова на Ілемське Яйце.

„Я був певний, що бодай запаленням горла відпокутую“ — каже Ромко.

„Англійці приготовили були в другім році війни шпиталі на 50.000 хорих, бо дістали відразу 500.000 новобранців. І знаєш, скільки хворіло? — лише 5.000. Всіж півміліона були приміщені в шатрах. Тільки більше бактерій-заразників по львівських трамваях, ніж серед природи на верхах“ — відповідаю йому.

(Докінчення буде.)

У 25-ліття Національного Музею.

Спомини про мою працю в Національнім Музею в рр. 1917 18.

Після вивезення дир. І. Свєнціцького у Росію, Національний Музей три роки не мав управителя. Що правда зібраних там музейних скарбів берегла п. Павлик, якій — як оповідала — часто приходилося відганяти злодіїв, що закрадалися від сторони цитаделі. Канцелярійні справи полагоджувала вона також по своїм силам. Та не могла вона встерегти музейних збірок від молів і затіків.

У травні 1917 р. звернувся до мене з поручення пок. о. А. Білецького, як голови Кураторії музею, д-р Е. Гвоздецький з проханням обняти тимчасову управу музею до часу повороту директора. Саме тоді кінчив я свої ригорози на університеті, та мав доволі праці, але радо приняв я цю пропозицію не лише тому, що сподівався там багато навчитись, але й тому, що здавна мав замилування до археольоґії. Тут мав я добру нагоду зблизитися до музейної старовини. Скоро лиш засів я в канцелярії директора — побачив усю свою безпорадність. В музею призбиралася за час неприсутности директора ціла стирта річей, яких я не міг описати, бо не знав усталити часу їх походження; цю працю лишив я на пізніше.

Взявся я за справи більше актуальні для збереження музейного добра. Цілими годинами доглядав я робітників, що направляли дах та стелю на східнім крилі. Коли бляхарі та мулярі вже забралися, взявся я до переглядання відділу рукописів. Кураторія побоювалася, чи в часі відвороту росіян зі Львова не пропали які річи, особливо з відділу рукописів. Тому на спілку з радником І. Громницьким, членом Кураторії взялися ми до переводження контролі рукописного відділу. З інвентарем у руці порівнували ми, чи все є на своєму місці; рукописний відділ був ненарушений. Цю працю робили ми частинно разом, частинно я сам. В часі перегляду ствердив я, що в рукописних книгах замножилися ґалапаси, а деякі рукописи плісніли з причини вохкости. Приходилося брати книгу за книгою, одні пересушувати на сонці, інші очищувати з книгоїда, а й для забезпеки пересипати нафталіною. На цю роботу стратив я літні місяці; робота йшла повільно, бо кожний рукопис притягав мене до себе, а я старався бодай запізнатися з тим, про що в нім писано. За три літні місяці був я готовий з кімнатами рукописів та взявся до лютого гонення „молячого роду" з тканин. У соняшні дні балькон Національного Музею виглядав зовсім на балькон солідної господині, що перед святами робить у каті ґенеральні порядки.

Аж у перших днях серпня 1917 р., після моєї промоції виїхав я на ферії. З кінцем вересня повернув я до музею. Тепер мав більше часу та занявся нагромадженими музейними збірками. Тут стрінувся з трудношами в означуванні часу, місця походження і т. д., без чого годі було приступити до опису та інвентаризування предметів. Радив я собі, як міг, шукав подібних експонатів у музею, з інвентарного опису знайомлювався з часом і місцем їх походження, та примітами, по яких можна усталити родовід нового музейного набутку. По якімсь часі я вже самостійно старався розпізнавати та оцінювати предмети старини. Тямлю, як перший раз пустився я на самостійного музейника, коли мій товариш з університету, Володимир Грицай приніс у музей невеличку ікону з села Доброї, сяніцького пов. мальовану на дошці. По матеріялі, змісті та стилі ікони осудив я, що вона походить з середини XVI. в., та має признаки впливу німецького малярства. Яке було моє вдоволення, коли директор по повороті погодився з моєю оцінкою.

Канцелярія музею була тоді занята ґалерією власних образів арт. Новаківського. У вільних хвилях розставляв я ці прекрасні картини, вдивлявся в них, з кожним днем краще їх розумів та милувався ними. Любов була справді плятонічна, бо ніколи не сподівався я хоч одну з них набути на власність. Та одно, що з цього духового симпозіону виніс я на все життя, це уміння дивитися на образ.

Таке життя музейного пустиножителя вів я аж до повороту директора зі заслання. До мене між цих свідків колишнього життя наших предків заходила лише п. Павлик, як сторож музею.

На моє вдоволення останнього дня лютого 1918 р. прибув у Львів директор Свєнціцький зі своєю дружиною та малою дочкою. Досі не знав я директора навіть з видження. У музей заїхав він як який лубочний торговець книжок та антиків у Києві на Подолі. Чого він тоді не навіз? Всякого добра була повна долівка та столи — були там старо- та молододруки, поломані хрестики, ґафти, ікони. А все було безмежно цінне та безмежно вартне; я вірив на слова magistri. У кожній рисці бачив він вдесятеро тільки, що я та всі видючі люди. Окрема порода людей, думав, я ці музейники. Було що описувати, вписувати на цілу весну аж до літа. Та з приїздом директора наступила моя деґрадація з тимчасового директора на зовсім тимчасового помічника, з вигідного директорського фотелю при бюрку перенісся я на тверде крісло при бічнім столику. Коли все було описане, вписане та означене, треба було спроваджувати нові обєкти для музейницької праці. В тій ціли вислав мене директор на „діло", по мому тодішньому розумінні, на всякий випадок, не вповні моральне та згідне з правом. Я мав забрати книгозбір неприсутного військового духовника о. Володимира Садовського. Підучившися, що для музею нема річи, яка не була би дуже важна, забирав я все. Кілька пак цінної бібліотеки притранспортував я до Львова, як добичу з моєї виправи. Аж нині сповідаюся із цеї співвини, бо сподіюся, що вже не досягне мене рука справедливости завдяки передавненню та амнестії.

Тоді-то появилися в мене сумніви, чи варто вести таке життя музейника. Я постановив вступити на інший життевий шлях. Перед феріями 1918 р. задумав я покинути музей. Перед самим виїздом спитав я директора: „Учителю благий, чи будучи музейником, можна мати в житті спокійну думку і... хліб?" — Видно, що відповідь не успокоїла мене, бо у вересні 1918 р. не вернув я вже у музей, але став у ґімназії дітей вчити. Нині я не є музейником — тільки вчителем, що про музейництво вміє лише дещо розказати учням...

Микола Чубатий.

Замкнення сенату.

Дня 17. липня одержав марш. сенату Шиманський письмо президента держави, датоване в Спалі, що на основі 37. уст. конституції замикає надзвичайну сесію сенату.

Приділ пос. мандатів.

У понеділок держ. виборча комісія переведе поправки в приділі пос. мандатів, що припали сойм. партіям після виборів 1928 р. Комісія візьме під увагу окр. Ґнезно, Ліда, Ковель і Свенцяни. **Листа ч. 1. втратить три мандати, а** саме пос. проф. Козловський зі Львова, ред. Біркенмаер і жид. пос. із ББ. Кіршбравн. Мандати тих послів дістане: **листа ч. 18 один мандат, який одержить бувш. пос. д-р Інзлер зі Львова, один мандат припаде українській-соц.-рад. партії, який одержить радн. Темницький зі Львова, два мандати припадуть Стр. Хлопск-ому (Рожанський та Карван).**

Смертна кара в Коломиї.

Дня 16. липня ок. 5. год. рано на подвірі окр. суду в Коломиї відбулося виконання смертного присуду на Івані й Ілаші Кордійчуках, що в квітні 1929 р. вбили Шенгольца й Івана та Доцю Франчуків.

Мадярщина домагається ревізії мир. договору.

Мадярський уряд у відповіді на Бріянів меморіял стверджує, що завданням унії евр. держав повинно бути скріплення мира в Европі. Мадярщина могтиме приступити до унії під умовиною ревізії мирових договорів. Завданням унії повинна теж бути оборона нац. меншин.

Гінденбурґ візьме участь у святі Надренії.

Пруський премієр Бравн явився з нім. канцлером у през. Гінденбурґа та просив його, щоби відкликав свою постанову, що не візьме участи в подорожі по Надренії. Канцелярія през. Гінденбурґа офіц. повідомила, що Гінденбурґ з уваги на домагання суспільности візьме участь у святі. Соц. орґанізації заявили, що не візьмуть участи в святі, тому, що прем. Бравн відкликав розпорядок про розвязання Штальгельму. (През. Гінденбурґ як причину відмови в святі подав був саме те, що прем. Бравн розвязав Штальгельм). Тому ціле свято відбудеться на уложеній програмі, а през. Гінденбурґ вигологосить промови в усіх надр. містах. Переговори між пруським урядом і управою Штальгельму довели до порозуміння. Пруський міністр повідомив місц. владу, що не має нічого проти нового створення Штальгельму в Надренії та Вестфалії.

Мусолінієві заступники радять у Будапешті.

(АТЕ). „Квотідієн" повідомляє, що хоч мадярський уряд заперечує, то в Будапешті йдуть приготування до проголошення Оттона мадярським королем. У Будапешті йдуть таємні наради при участи Мусолінієвих представників. Вони отверто обговорюють із Бетленовим урядом справу повороту Оттона на Мадярщину та перебудови мад. конституції на фашистівський зразок.

Грізне положення в Єгипті.

(АТЕ). Мекдональд сказав у палаті громад, що до Порт Саїду вислано 2 кружляки, бо положення в Єгипті поважне. — В Олександрії проголосили стан облоги. — „Менчестер Ґардієн" перестерігає короля Фуада, щоби не рахував на поміч англ. війська, коли в Єгипті вибухне гром. війна за вдержання престолу. — Поліція не пустила до льокалю олександрійського нац. часопису ні редакторів ні складачів і часопис не вийшов. По вулицях патролювала кінна поліція.

Новий комісар фінансів.

(АТЕ). „Руль" повідомляє, що голова Держпляну Пятаков буде наслідником Брюханова на становищі комісаря фінансів. Головою Держпляну буде Ломов.

Буря в палаті громад.

На засіданні палати громад пос. Броквей (ліве крило) домагався дискусії в справі Індії. Мекдональд спротивився цьому. Броквей всеж таки критикував уряд. Йому в підмогу прийшов пос. Бекет, що схопив булаву з през. стола. Згідно з правильником палата може радити лише тоді, коли булава є на столі. Палата виключила обох послів.

Люблин без театру.

На засіданні театральної комісії маґістрату м. Люблина розглянули оферти на керовництво театру, а опісля ухвалили театр у найбл. сезоні замкнути. Сталося це тому, що маґістр. не може дати театрові підмоги в готівці, лише будинок, освітлення, вугіль, хату для директора і т. д.

З теки освітника.

Освітня конференція в Сільці. — 35-ліття філії „Просвіти" в Бібрці. — 35-ліття читальні „Просвіти" у Миколаеві над Дн.

Від 4 до 8. липня ц. р. відбулася обласна освітня конференція в Сільці Белзькому (четверта з ряду) при участи відпоручників матірного Т-ва „Просвіта" (сен. Галущинський і Петрик) і філій: Сокаль (д-р Б. Чайковський і Волосянський), Белз (Стефанишин), Рава Руська (Совик), Жовква (о. Бараник і Пеленський), Львів-повіт (Гнатишин), Львів-місто (Дужий), Камінка Струм. (Білик і Горбачевська), а далі: Штокало з Ільковичі, Яхимович з Тартакова, Занько з Кристинополя, Климко і Левчук з Поторици, Харко з Добротвора, Климів зі Сільця, посол Кохан, Бараник з Володимира н. Бугом і о. Ничай зі Сільця.

Наради відбувалися на вільному воздусі під проводом сен. Галущинського з програмою: 1) Загальна і професійна освіта (реф. сен. Галущинський); 2) Громадянське виховання (реф. д-р Б. Чайковський); 3) Літні зїзди і табори освітніх працівників (реф. Волосянський). Над рефератами розвинулася жива, річева і богата змістом дискусія, в якій взяли участь майже усі присутні. Цікава виміна думок розяснила неодно освітне питання. У часі дискусії устійнено: 1) конечність фахової і теоретичної підготовки освітніх робітників, 2) доцільність освітніх зїздів по областях, а далі доцільність краєвого освітнього зїзду кожного року, 3) чолове місце в освітній роботі мусить заняти справа національного виховання задля творення і сталення характерів.

Не вирішено питання загальної чи професійної просвіти. Та поважна частина учасників висказалася за загальною освітою, яка має виходити з питань, що тісно вяжуться з життям і професією даного середовища. Належить підчеркнути, що за загальною освітою висказалися відпоручники читалень, селяни. В часі дискусії виринула між іншим також потреба відновлення освітніх теоретичних часописів („Народня Освіта", „Аматорський Театр" і „Бібліотечний Порадник"). У часі конференції у вечірних годинах відвідано читальні „Просвіти" у Сільці Белз. у Пархачі і Городищу Василіянськім.

Ця кількаднева конференція є далекосяглою спробою започаткувати в першу чергу підготовку виховання фахових освітніх робітників, а далі стане вона напевно переломовою хвилею в освітній роботі взагалі. Присутні на конференції усвідомили собі на добре усі порушувані освітні питання та розіхалися домів з певними оформленими висновками.

—о—

Дня 13. липня відбулося величаве ювилейне свято з нагоди 35-ліття істнування та праці філії Т-ва „Просвіта" в Бібрці. Вже в ранніх годинах спішило громадянство з цілого філіяльного району до міста. Гарними рядами машерували руханкові Т-ва „Соколи" й „Луги". Усе спішило на майдан коло місцевої церкви, де точно в год. 10-ій почалася Соборна Служба Божа, яку відправив о. декан Бартків, парох з Романова, при асисті усього духовенства округа. Прегарно співав хор під умілим проводом почесного члена Т-ва „Просвіта" п. Сенька Фіглера з Підгородищ.

Між запрошеними гістьми бачили ми сен. Галущинського, през. д-ра Костя Левицького, д-ра Романа Перфецького зі Сокаля та о. совітника Прийму з Дуліб. Після богослуження відбулась Панахида за померших членів Т-ва „Просвіта", а відтак величавий похід у гарному порядку вулицями міста на площу повіт. кредитового Т-ва . В поході взяло участь понад 4000 учасників. Мило було глядіти на карність, здисциплінованість і повагу походу, який тривав пів години.

Святочну Академію на площі започаткував обєднаний хор (в силі 285 співаків) у гарних народніх строях, під проводом освітнього учителя цеї філії п. Петра Панкевича „Просвітянським Гимном" (комп. Ярославенка). Відтак численні промови й привіти від ріжних установ і осіб. На увагу заслуговує промова сен. Галущинського. По привітах відспівано „Україно, мати..." — Стеценка.

Академію закінчено промовою д-ра Венгльовського і гимном „Ще не вмерла". Після Академії відбувся фестин. До вправ стануло понад 400 луговиків, луговичок і соколів, які виконали найновіші вправи при дутій орхестрі з Романова під проводом відпоручника львівського „Лугу" п. Мамчака. А далі пописи поодиноких хорів. Пізно вечором вечерниці для усіх. Вони закінчили це направду гарне свято.

Цьогож дня відбулося подібне свято в Миколаєві н/Дністром з нагоди 35-ліття існування та праці читальні „Просвіти". Свято започатковано торжественним богослуженням при асисті трьох священиків під проводом місцевого пароха о. совіт. Федусевича на просторому ринку при гарно впорядженому вівтарі. Прегарну проповідь з нагоди свята виголосив парох зі Щирця о. совітник Семків. Після того розвинувся величавий похід вулицями міста до забудовань читальні. На переді орхестра місцевого „Сокола", за нею запрошені гості з виділом читальні на чолі, а далі в карних рядах громадянство (понад 3.000). Чимало поліції та стількиж тайних агентів. На подвірю читальні відбулася Академія. Виповнено її промовами голови читальні д-ра Здебського, відпоручника Т-ва „Просвіта" п. Петрика та відпоручників місцевих і позамісцевих установ, а всі вони були переплітані точками місцевого хору та орхестрою.

У пополудневих годинах уладжено за містом на вільному воздусі виставку „За батька".

Булоб побажаним, щоби місцева читальня перетворилася у філію із завданням обслуговувати читальні судового Миколаївського району. Про це повинні подбати місцеві чинники.

П. К.

Ревізія серед залізничників УСРР.

(АТЕ). „Комуніст" повідомляє, що влада перевела ревізію ос. складу залізничої служби на Рад. Україні. З дирекції півд.-західної залізниці відправили понад 200 урядовців, із яких 36 належали до української армії, решта походить із поміщицького та духовного стану. Виявилося м. і., що один із вищих урядовців зал. дирекції бувш. граф укривав своє аристократичне походження та належав до компартії.

Комісар фінансів подався до димісії.

(АТЕ). „Руль" повідомляє, що комісар фінансів Брюханов, якого діяльність критикував конгрес компартії, вніс до політбюра просьбу в справі димісії.

Жертви французького нац. свята.

Підчас французького нац. свята в тульонській пристані затонуло моторове човно. Було в ньому 12 людей, двох із них утонуло.

НОВИНКИ

— **Літом у гори.** Інформуйтеся: Купелеве заведення Зелемянка п. Гребенів коло Сколього. Горячі купелі сірчано-йодові у лазничках. 2388 16—30

— **Войовничий стражник.** В Рогатині, пов. Городенка, пограничний стражник Михайло Конах посварився з Федором Стельмахом і набив його. Колиж Стельмах подав на нього до суду скаргу, стражник Конах із пімсти стрілив до нього 5 разів із револьвера та поранив так, що Стельмахові треба було ампутувати ногу. Конаха арештовано.

— **Ножем у спину.** Вільгельм Месс напав у Калуші на Михайла Сербина і ножем пробив його так, що Сербин опинився в лічниці і лікарі ствердили сильне поранення легенів і хребетного стовпа. Злочинця арештовано і він признався, що поранив Сербина через якісь особисті порахунки.

— **Засипаний глиною.** У Ценеві (пов. Бережани) підчас копання глина засипала 20-літнього Степана Попика. Попик згинув на місці.

— **Камінь убив жінку.** У Кійданові (пов. Бучач) 62-літня Дорка Проста копала в полі пісок. Коли набирала пісок, усунувся камінь із горішнього берега та впав Простій на голову й убив П. Другу жінку, що була з Простою, каміння зранило.

— **Шлюби в Польщі.** Статистика виказує, що в р. 1927 було 258.295 шлюбів, з того поженилось 228.940 кавалерів, 1017 розведених, а решта вдівці. З тих, що вийшли заміж було 241.033 дівчат, 15.725 вдів, а решта розведені. Найбільше новоженців було: чоловіки від 25 до 29 літ, а 3888 осіб поженилось по 60 році життя. Що до жінок, то 50.000 вийшло заміж до 19 року життя, найбільше вийшло заміж між 20—24 роком, а 758 жінок стало до шлюбу по 60 році життя.

— **Грім ушкодив статую св. Павла в Римі.** Підчас хуртовини у Римі грім ударив у статую св. Павла, що є на колюмні Марка Аврелія на пл. Кольонна, й ушкодив рамя та відломив кілька відломків мармуру з основи. Тойсам грім перебіг здовж недалекого дроту, впав до пивниці палати Чіджі, де є мін-ство закордонних справ, і спалив трансформатори електричної енерґії. Заподіяв велику шкоду.

— **Летунська катастрофа над морем.** Німецька преса подає, що поручник Гампкенс вилетів з товаришем літаком над Північне Море і на висоті 1000 метрів в літаку попсувався мотор, наслідком чого була катастрофа. Поручник Гампкенс упав із висоти 1000 метрів у море і згинув, а його товариш урятувався.

— **Студент убив професора.** На університеті в Кембріджі студіював фільософію студент Пітс, а між професорами викладав цьому студентові також професор Вулестон. Цей студент любив одну студентку, яка любила і його та хотіла вийти за нього заміж. Але коли цю студентку сподобав собі також професор Вулестон, вона покинула бідного студента і приготовлялась до весілля з богатим професором. Бідний студент, замісць найти собі другу дівчину, попав у таку розпуку, що прийшов на університет з револьвером, застрілив професора, а потім сам закінчив життя самовбивством. І тепер панна залишилась сама.

— **По смерти Рудольфа Шільдкравта.** Як це вже писалось відомий фільмовий артист Рудольф Шільдкравт помер у Голівуді на удар серця. Він уродився у Константинополі, куди його родичі перенеслись з Відня на короткий побут, був артистом берлінського й віденського театрів. Був з походження жидом і найкращі ролі відтворив у драмах з жидівського життя як „Бог помсти" Шолом Аша. Відтак був запрошений до виробництва фільмів в Америці. Також його син є визначним артистом і він помер якраз у ателіє свого сина підчас праці.

— **Сліпа Теміда.** В 1916 р. у Сан Франціску під державним будинком вибухла бомба і підозріння за підложення бомби впало на двох робітників анархістів Монея і Білінґа. Судова розправа не доказала їх вини, але судді присяглі мали субєктивне переконання, що Моней і Білінґ винуваті і їх засуджено на кару смерти, яку замінено на досмертну вязницю. Аж недавно поліція викрила справжніх виновників і процес відновлено. По 14 роках вязниці Моней і Білінг випущені на волю.

— **Смерть славного спортовця.** В Делекарії у Швеції помер у 102 році життя спортовець світової слави, один з найкращих лещетарів в Европі Кнут Гальверсон. Знаний був з того, що іще у 95 році життя займався спортом, відбував далекі прогульки і працював фізично на своїх добрах в Делекарії та рибалкував. Не любив він культури, ніколи не вживав електричного світла ні телефонів, світив в дома звичайними свічками, сам шив собі убрання і через те вважали його диваком, але тим способом дожив до 102 року життя.

— **Щаслива мати.** Як відомо, французи нарікають, що в їх державі населення зменшується, а це головно тому, що більшість французів не бажає мати більше дітей як двоє. Держава навіть дає нагороди тим матерям, що мають багато дітей. На днях одна багата парижанка привела на світ троє дітей нараз і всі вони здорові і лікарі говорять, що вони житимуть. Щаслива мати певно дістане державну нагороду. Гумористична преса пише, що чоловік тої жінки повинен дістати медалю.

— **Подяка.** Цею дорогою складає щиру подяку Повітовому Комітетові УНДО в Дубні, зокрема сердечну подяку Вп. пп. Кибалюкам за безінтересовну поміч, дану мені в часі мого перебування в тюрмі в Дубні, де я сидів 6 тижнів у звязку з виборами на Волині. У вдячній памяті задержу Вп. пп. А. Кульчицького і В. Стасюків. Так само складаю подяку Вп. пп. послам Вислоцькому і д-ру Блажкевичові за заходи до звільнення мене зі слідчої вязниці. — Секретар Повіт. Комітету УНДО в Дубні: **М. Маринюк.**

— **„Обєднання" в Америці** зложило 50 амер дол. на викупно площі під Український Город у Львові, за що Старшина „Сокола Батька" складає цею дорогою щиру подяку. — За Старшину „Сокола-Батька": **М. Заячківський,** голова, **Ст. Стеблецький,** голова Комісії викупна Українського Городу.

Дивогляди.

„Zapomniana piosenka ludowa".

Знаєте відому пісню „Стоїть гора висока..."? Кожний ґімназист певно скаже, що автором слів тієї пісні Л. Глібів, а кожна дівчина, що вчиться грати на фортепяні, подасть прізвище композитора, що називався Д. Січинський і цю пісню згармонізував.

Але це неправда. Є це забута „piosenka ludowa", яку на днях мали нагоду почути шановні радіоаматорки і радіоаматори в інтерпретації якогось крикливого „ludowego piosenkarza" аж з... Ловіча. Співав він цю пісню так по кальварійськи і в так драньтивому перекладі, що гидь брала слухати.

„Ой, не ходи Грицю" — в казармі.

Джезбенд опанував не лише кабарети й каварні. Забрався він і до армії. Коли бачите машеруючі військові відділи, то нічого іншого не чуєте, як лише: „Чи пані Марта є гріха варта", „Очі чорні..." — і т. і. Хрипливі згуки саксофону, дуже добре заступлені горлами вояків, що часами треба аж вікна замикати, зокрема коли це діється ранком. Інших пісень ніколи не чуєте.

Але був виїмок. Лежу, щоби подрімати по обіді. Та годі. Один відділ переходить і на ціле горло тягне якусь кабаретову пісню. За хвилину другий — те саме. Третій, четвертий... танґо і танґо в маршовому темпі. Міркую собі, це певно міністр Складковський, що дбає про гіґієнічне виховання населення, попросив армію не давати спромоги за довго спати мешканцям, з огляду на їх здоровля. Годі, треба з тим погодитися.

Нараз здрігаюся... З поміж дерев Цитаделі пливуть згуки відомої пісні, нашого Гриця Своїм ухам не вірю. Але факт. Гадаю: Кажіть, що хочете, угода є! Чотири леґіони, Коновалець, Сальський і... „Ой, не ходи Грицю" в польській армії.

Відділ підходить ближче. Відкриваю очі, бо чую слова:

„Przejdziem Wisłę,
Przejdziem Wartę,
Będziem Polakami.
Tak nas uczył Bonaparte
Jak zwyciężać mamy"...

Мазурок Домбровського, слова леґіонової пісні, державний гимн у гарнонізації нашого ... Гриця.

Скажіть чи це не дивогляд?

І. К-ий.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 17. п. м. масло експортове 4·50 зол.; десерове 4·40 зол.; літра молока 25 сотиків; літра сметани 1·40 зол. кофа яєць 5·60 до 5·90 зол.

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими значками.

Дописи.

ВОЙНИЛІВ. (Діточе свято в Войнилові і кари польської учительки за участь у ньому). Ще дня 2. червня ц. р. відбувся у Войнилові вечір, який влаштували шкільні діти, головно члени Марійського Кружка, щоби висловити вдячність своєму духовному проводникові — місцевому парохові — за його працю. Влаштуванням занялися місцеві сестри Св. Йосафата. Вечір виповнено промовами і співами, а на закінчення діти відіграли фантастичну комедійку „Бунт лялькок". Гостями на вечорі був замкнений круг запрошених людей. Вступ був безплатний. Салю посудового будинку заповнила шкільна дітвора під опікою родичів і запрошені гості разом з місцевим парохом. Все відбулося спокійно і в порядку і оставило би по собі милі спомини, колиб з вечора не була незадоволена управителька 7-клясових шкіл у Войнилові п. Аделя Прокш. Зараз слідуючого дня вона почала карати невинну дітвору за участь у вечорі і виставі. Карала навіть найкращих дітей своїх шкіл, якими послугувалася при всяких патріотичних польських виступах, хоч 75 проц. дітей у школі є української народности. Била дітей малим буковим праничком по руках і плечах, тягала за вуха, а крім цього деяким казала 3 години без перерви клячати. Всіх покараних дітей є 21, яким крім тілесної кари ще в більшости поставлено злу ноту з поведення. Для памяти подається імена покараних дітей: з 3-тьої кляси дівчата: Анна Савка, Марія Рибій, Зофія Лупик; з 4-тої кляси: Марія Бордун; з 5-тої кляси: Марія Кікта, Ольга Федишка; з 6-тої кляси: Анастазія Король, Ольга Белей і Анна Гречух; з 7-ої кляси: Анна Бордун, яку бито по плечах і тягано за вуха; Марія Гречух, з 4-тої кляси: покарано биттям і клячанням на третій день, бо другого дня вона не була в школі; те саме було і з Анастазією Коваль з 6-тої кляси. Клячали і були биті по руках ще з 6-тої кляси Параска Дуркало і Стефанія Лаврій. З хлопців покарано 3-годинним клячанням і биттям по руках Стефана Белея, Миколу Романця, Михайла Борисика, Петра Коваля і Ярослава Богдана. Степан Белей дістав ще додатково від учительки Кусняжівної 2 рази в лице. Клячати мусіла й учениця 1-ої кл. Антонина Король. Виконання кари відбулося в призначених на науку годинах. Батьки покараних дітей запитують, чи все це згідне зі шкільними приписами і чи вгляне в цю справу Кураторія?

СОЛОТВИНА. (Із життя Солотвинщини). Дня 22. червня ц. р. відбулося заходом українських Товариств Солотвинщини повітове Свято в честь Тараса Шевченка в салі Народнього Дому в Солотвині. — На Свято прибули відпоручники читалень з округа філії Т-ва „Просвіта". — Свято зачалось відспіванням пісні: „Як умру, то поховайте, — почім п. д-р Чорненко виголосив святочну промову, по якій слідували продукції хору філії Т-ва „Просвіта" в Станиславові, який відспівав десять пісень, дві декламації, виголошені дітьми і одна „Кавказ" виголошена одним з учасників хору. — Свято закінчено рефератом про ціль і значіння устроювання Шевченківських свят, відчитаним п. Дмитром Паневником і відспіванням національного гимну.— Гості, які заповнили салю Народнього Дому по береги, розійшлись зі Свята з великим одушевленням. — Дохід зі Свята відіслано на фонд „Учітеся". — Дня 13. липня ц. р. відбулося посвячення хати читальні ч. 2. у Росільній. — По Службі Божій рушила процесія на чолі з місцевим парохом отцем Яримовичем у похід під нововибудовану хату, віддалену від церкви на около півтора кільометра. — Підчас походу, в якім взяло участь понад пятьсот людей від наймолодших до найстарших, співав хор місцевої читальні. — По церковнім церемонїалі забрав голос голова філії Товариства „Просвіта" п. д-р Чорненко, і в довшій промові представив історію читальні, її розвій, заслуги поодиноких її членів, заслуги дотеперішніх виділів і голов читальні, — підніс з признанням, що читальня ч. 2. належить до числа найліпших і найкращих читалень в окрузі філії, бо і самі росільняни належать до найсвідоміших і найкультурніших селян з цілого повіту, — згадав про читальню другу ч. 1., про молочарню, місцеву кооперативу, їх розвиток, на примірах доказував, до чого в селі може довести згода і єдність, а навпаки, як руйнує незгода і роздор, наводячи на память давніші історичні і новіші події з часів світової війни, з часів повоєнних виборів до рад громадських, сойму і сенату. — Промову цю вислухали слухачі з увагою. — По тій святочній промові відспівано національний гимн, а читальняний хор вязанку пісень стрілецьких і народніх. — Слідувало потім вписування хрестних батьків в пропамятну книгу читальні. По тім святі відбувся фестин, який протягнувся до пізного вечора, а вечером вечерниці в будинку Народнього Дому, побудованім в центрі села. — Присутній.

Зі спортового життя.

Пролом-Ревера II — 3 : 2 (3 : 0).

Недільні змагання за мистецтво кл. „Б" принесли „Проломові" другу з ряду виграну і то вповні заслужену. Всі троє воріт стрілив Я. Попель. Суддя п. Брах добрий. — Станиславів, дня 14. липня 1930. — Д. П.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Клявдія з Чичиловичів Олексин, вдова по бл. п. о. Іллі, б. пароху в Старяві Сян., померла 8. VII. ц. р. в домі свого зятя Миколи Кліша, віцепрезидента окр. суду в Стрию, проживши 79 літ. Тихій та ревній патріотці Вічная Память!

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця 18. липня, година 8. вечором „Хоробрий вояк Швейк".
Субота 19. липня, година 8. вечором „Хоробрий вояк Швейк".
Неділя 20. липня, година 8. вечором „Хоробрий вояк Швейк".

Малий Міський Театр:

Пятниця, 18. липня. год. 8 веч. „Усміх Варшави".
Субота 19. липня, год. 8. веч. „Усміх Варшави".
Неділя. 20. липня, год. 8 веч. „Усміх Варшави".

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Безсмертне кохання" (Колін Мур).
КАСІНО: Голівуд, світ чудес і слави. Кн. Люїза Кобурська.
КОЛЬОСЕИ: Нечинне
КОПЕРНИК: У нічнім льокалі. Бунт вязнів.
ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату Кіно зачинене.
МАРУСЕНЬКА: У нічнім льокалі. Бунт вязнів.
ОАЗА: Шпіони.
ПАЛЯС: Добре скроєний фрак. Опирі степу (Кен Мейнард).
ПАН: Бальзаківське кохання.
ПАСАЖ: Ватажок засуджених. Стрілей!
ПРОМІНЬ: З приводу реконструкції нечинне.
СІЛЕВЕ: Поборювання венеричних недуг. Як повстає людина?
ФАТАМОРГАНА: Дівча з півночі. Подружа на злість.
ХИМЕРА: Крик життя.
УТІХА: Робін Гуд (Фербенкс). Арабська авантюра.

Програма радіо.

Субота 19. VII. 1930.

Варшава (1411,7) 13·10 Грамофонові платни. **Лайпціг** (259) 16·30 Хор. **Льондон** 17·45 Фортепяновий репітадь. **Берлін** (418) 19·30 Концерт з Липська. **Стокгольм** (436) 17·00 Популярна музика. **Рим** (441) 16·30 Концерт. **Прага** (487) 11·15 Грамофонові платни. **Міляно** (501) 19·30 Мала орхестра. **Брюссель** (509) 18·00 Тріо Ербон. **Відень** (516,3) 13·00 Грамофони. **Мюнхен** (533) 17·30 Органи. **Будапешт** (550) 12·05 Військова музика. **Ленінград** (1000) 19·00 Концерт. **Харків** (1304) 15·00 Година матерей.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Український Театр „Кооператива" у Львові, Український Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові:

Тустановичі:
19. VII. „Паяцик".
20. VII. „Ой не ходи Грицю".
21. VII. „Церковна Миш".

Трускавець:
22. VII. „Маруся Богуславка".
23. VII. „Троянда Стамбулу".
24. VII. „Ой не ходи Грицю".

Тустановичі:
25. VII. „Медді".
26. VII. „Маруся Богуславка".
27. VII. „Запорожець за Дунаєм".

Дальше турне нашого театру: Борислав, Східниця, Мразниця, Підбуж і т. д. Управа театру заангажувала як режісера театру п. Бенцаля з його дружиною. 2392

Репертуар Нового Українського Театру дир. К. Карабіневича. 2341

Перегінсько:
19/VII „Вихрест".
20/VII „Пан Твардовський".

Рипно:
21/VII „Шлях до пекла".
22/VII „Король життя".
23/VII „Цариця Мадагаскару".

До театру прийму зараз піяністку і доброго скрипака.

Український Театр під управою Ів. Когутяка.

Обертин:
Субота 19/VII „Пейсахова ніч".
Неділя 20/VII „Маруся Богуславка".

Городенка:
Понеділок 21/VII „Маруся Богославка".
Вівторок 22/II „Пташник з Тиролю".
Середа 23/VII Ревія: „Ай, Ай, Мокро всюди".
Четвер 24/VII „Чесна Зузанна".

Заліщики:
Пятниця 25/VII „Король життя".
Субота 26/VII „Жид вихрест".
Неділя 27/VII „Пташник з Тиролю".
Понеділок 28/VII Ревія: „Ай, Ай, Мокро всюди".

Дня 30 VII ц. р. Театр відїзджає на гостинні виступи до Румунії, де перші вистави відбудуться в Чернівцях. 2481

Позір! У Ворохті дня 20. VII. ц. р. відбудеться „Великий Гуцульський Фестин". На випадок непогоди фестин відбудеться слідуючої неділі. — За Виділ „Просвіти" у Ворохті: Микола Гаврилюк, В. Гаврищук.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.